

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-10-01Diarienummer
RUN 346-2026
Er referens
LI2026/01127

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet

Yttrande över promemorian Kommunal och regional finansiering av flyglinjer med allmän trafikplikt

Statens ansvar för tillgänglighet i områden med stora geografiska avstånd

Region Västerbotten vill inledningsvis framhålla att statens engagemang i flygtrafik och flygplatsinfrastruktur historiskt har motiverats av behovet att kompensera för de strukturella nackdelar som följer av Sveriges geografi. Stora avstånd, gles befolkning och långa restider har under lång tid betraktats som nationella utmaningar och inte som lokala eller regionala problem. Mot denna bakgrund har staten tagit ett särskilt ansvar för att säkerställa att människor och företag i norra Sverige ges rimliga förutsättningar att leva, verka och utvecklas oavsett geografiskt läge.

Denna grundläggande princip har varit vägledande inom flera politikområden. Statliga investeringar i vägar, järnvägar, flygplatser, telekommunikationer och annan infrastruktur har inte enbart motiverats av marknadsmässig lönsamhet utan också av målet att skapa likvärdiga möjligheter i hela landet. Flygets roll i norra Sverige måste ses i detta sammanhang.

För invånare och företag i stora delar av norra Sverige är flyget inte i första hand ett alternativ bland flera transportslag. Flyget är i många fall en nödvändig förutsättning för att kunna upprätthålla fungerande kontakter med nationella och internationella marknader, statliga myndigheter, högre utbildning, kvalificerad sjukvård och andra samhällsfunktioner. De geografiska avstånden har inte minskat. Tvärtom har norra Sveriges betydelse för nationell konkurrenskraft, energiförsörjning, gruvnäring, industriproduktion och totalförsvar ökat under senare år.

Region Västerbotten anser därför att tillgänglighet till och från norra Sverige fortsatt bör betraktas som en nationell angelägenhet. Stora avstånd är en konsekvens av Sveriges geografi och bör inte i ökad utsträckning hanteras genom regional eller kommunal finansiering.

Mot denna bakgrund ser Region Västerbotten en överhängande risk att promemorians förslag innebär en fortsatt gradvis förskjutning av ansvar från staten till kommuner och regioner. Även

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-10-01Diarienummer
RUN 346-2026
Er referens
LI2026/01127

om förslaget formellt beskrivs som en möjlighet till frivillig medfinansiering kan det i praktiken leda till att regioner med stora avstånd och särskilda tillgänglighetsutmaningar förväntas finansiera en allt större del av den trafik som krävs för att upprätthålla funktionella kommunikationer.

Region Västerbotten anser därför att varje reform som syftar till att öka det regionala inflytandet över flygtrafiken måste utgå från principen att staten även fortsättningsvis har huvudansvaret för att säkerställa grundläggande tillgänglighet i hela landet. Ökat regionalt inflytande bör inte sammanblandas med ett ökat regionalt finansieringsansvar.

Region Västerbotten delar bedömningen att kommuner och regioner bör ges ökade möjligheter att påverka flygutbudet

Samtidigt saknar promemorian en analys av hur förslaget påverkar statens långsiktiga ansvar för grundläggande tillgänglighet i områden med stora geografiska avstånd. Förslaget beskrivs som en möjlighet till frivillig medfinansiering, men promemorian analyserar inte vilka konsekvenser som uppstår om statens ambitionsnivå för trafikpliktad trafik successivt minskar samtidigt som kommuner och regioner ges möjlighet att finansiera kompletterande trafik.

Regeringen bör tydligare analysera konsekvenserna för små kommuner och kommuner med begränsat skatteunderlag. Små kommuner måste ges möjlighet att delta på rimliga villkor och möjligheten att köpa till trafik får inte skapa ökade geografiska skillnader där skattekraften blir avgörande för tillgängligheten. Även tidsfristerna behöver vara anpassade så att de medger utrymme för demokratiska beslut. Kommunerna bör även ges av staten gällande frågor om upphandling, juridik och statsstöd.

Region Västerbotten ser en risk att regional medfinansiering över tid utvecklas från ett frivilligt instrument för utökad tillgänglighet till en nödvändig förutsättning för att upprätthålla en tillgänglighetsnivå som tidigare finansierats av staten. En sådan utveckling skulle innebära en principiell förändring av ansvarsfördelningen mellan staten och den regionala nivån utan att detta analyseras tillräckligt i promemorian.

De transportpolitiska målen bör beakta att norra Sverige svarar för verksamheter av nationell betydelse

Norra Sverige har under senare år fått en allt större betydelse för Sveriges ekonomiska utveckling, energiförsörjning, industriella omställning och totalförsvar. Investeringar inom gruvnäring, fossilfri stålproduktion, batteritillverkning och energiproduktion är inte enbart av regional betydelse utan utgör strategiska nationella intressen.

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-10-01Diarienummer
RUN 346-2026
Er referens
LI2026/01127

Tillgänglighet mellan och till- och från dessa regioner bör därför inte betraktas som en regional servicefråga utan som en del av den nationella infrastrukturen. Staten har ett ansvar att säkerställa att människor, företag, myndigheter och samhällsviktiga funktioner kan verka effektivt i hela landet. Mot denna bakgrund bör de transportpolitiska målen tydligare väga in regional utveckling, försörjningsberedskap, konkurrenskraft och nationell säkerhet vid bedömningen av flygtrafikens roll i transportsystemet.

Region Västerbotten ser en risk att ytterligare ekonomiskt ansvar för flygtrafik leder till undanträngningseffekter inom regional kollektivtrafik

Promemorian utgår från att kostnader endast uppstår om kommuner eller regioner väljer att använda möjligheten till medfinansiering. Den innehåller dock ingen analys av vilka konsekvenser detta får för regionernas samlade transportansvar.

Regionerna ansvarar redan för omfattande finansiering av kollektivtrafik, inklusive regional tågtrafik, busstrafik och sjukresor. Om regioner i framtiden även förväntas finansiera utökad flygtrafik finns en uppenbar risk att resurser måste omfördelas från andra delar av transportsystemet. Resultatet kan bli att satsningar på flyg sker på bekostnad av buss- eller järnvägstrafik, vilket inte förbättrar den samlade tillgängligheten utan i stället riskerar att försämra transportsystemets funktion som helhet.

Promemorian bör därför kompletteras med en analys av hur regional medfinansiering påverkar regionernas möjligheter att upprätthålla ett sammanhållet och hållbart transportsystem.

Region Västerbotten ifrågasätter om förslaget innebär ett reellt ökat regionalt inflytande

Region Västerbotten ifrågasätter om förslaget innebär ett reellt ökat kommunalt- och regionalt inflytande. Trafikverket föreslås även fortsättningsvis fatta de avgörande besluten om allmän trafikplikt, prövning av nya linjer och villkor för trafiken. Samtidigt förväntas kommuner och regioner ta ett ökat ekonomiskt ansvar. Förhållandet mellan beslutsmakt och finansieringsansvar framstår därför som obalanserat. Region Västerbotten anser att ett ökat kommunalt- och regionalt ansvar bör åtföljas av motsvarande möjligheter att påverka de beslut som ligger till grund för finansieringen.

Sverige bör tillämpa EU:s tretimmarsregel vid bedömning av alternativa transportmöjligheter

Region Västerbotten anser att Sverige bör harmonisera sin tillämpning med EU:s lufttrafikförordning och tillämpa den tretimmarsgräns som används inom EU vid bedömning av alternativa transportmöjligheter. Dagens svenska tillämpning med en fyratimmarsgräns innebär en mer restriktiv bedömning och riskerar att missgynna regioner med långa avstånd och

Regionala utvecklingsnämnden

Datum
2026-10-01Diarienummer
RUN 346-2026
Er referens
LI2026/01127

begränsade alternativ till flygtrafik. Regionen anser att regeringen bör initiera en översyn av den nuvarande svenska tillämpningen både för statliga och icke-statliga flyglinjer med allmän trafikplikt.

Beslut i detta ärende har fattats av regionala utvecklingsnämnden den 1 oktober 2026 § 164.

Richard Carstedt (S)
Ordförande regionala utvecklingsnämnden